

A virgás vége.

A Nagyküküllő fejében két nevezetes havas van egymás mellett: Fenyőkút és Hidegaszó. Fenyőkút Korond községhez tartozik, Hidegaszó pedig három nyikómenti kis falunak: Bencédnek, Székelyszentmihálynak, Kobátfalvának közös havasa.

Fenyőkút és Hidegaszó birtokosai ennek előtte sokat virrogtak egymással: hol a határ a két havas között? Azt a kis emelkedést, amely miatt a vita folyt: Virgó-dombnak nevezték.

A korondiak száz s néhány esztendővel ezelőtt azt a tanácsot adták szomszédaiknak, hogy a vikota eldöntése céljából a Virgó-domb körül menjenek szembe egymással s amelyik fél legyőzi s megkergeti a másikat, legyen azé a virgásban levő terület.

Az indítványt Bencéd és társközségei elfogadták. Majd Szentmihály-napja körül esik meg a próbatétel, akkorra a mezei munka nagyja leverődik, ha tehát valaki meghal, vágy megsebesül, nem lesz nagyobb hátramaradás a gazdaságban.

Csak már tisztázódjék a dolog! Mégis nagy csúfság, hogy egymás marháit behajtsák Virgó-domb tartományáról, a szekérláncot pedig zálogba vegyék hol ettől, hol attól.

De időráteltével kedvetlen dologra ébredtek a nyikómentiek. Hiszen olyanok bőven akadtak, akik készek voltak kiállni a három falu igazáért, de — úgy látták — nincs alkalmas vezérük, aki mellett fölálljanak. A korondiak pedig gonosz, verekedő népek, hebehurgyán nem lehet megállni előttük, hát még túlhajlani őket a Virgó-dombon! Jó vezetőre volna szükség!

Történt, hogy a kétség idején Márton Zsigmond Firtosvár-

* Gyallay Domokosnak e magvas és izes cikke megerősíti és bővíti Szabó T. Attilának a Magyar Nyelvben (XXXV:50—1) megjelent »Virgó» c. szövegtételét, mely ilyen eredményre jut:

»...kétségtelen, hogy *Virgó* helynevének a (*villong* — *villang* — *virong*) *viróg* — *virrog* ige igenévi származéka: olyan, mint amilyen a magyar nyelvterületen több felőlről ismert *Villangók* és *Peres*-ek... Az eddigi helynévi adatok azt mutatják, hogy e helynév Erdélyben, pontosabban a Székelyföldön élt és él *Virgó* alakban, egyebet csak ilyen formában ismeretes: *Villangó*...«

alfjáról Bencédbe jött a kovácshoz. Ekéjét akarta az őszi ugroláshoz megnádaltatni.

A kovács a Márton Zsigmond ekéjét kezdte kúrálni, hogy még napvilág hazamehessen Váraljára.

— Zsigmond uram, hamarább készen lennének, ha kied is verőt fogna s ütögetné az ekevasat! — mondta egyszer a kovács.

— Én tiszta jó szívvell! — kapott rajta Márton Zsigmond. Félkézre fogott egy nagy verőt s ütögetni kezdte a vasat a kovács mellett. Mint amikor kettesdiben csépelnek!

Egyszer azt mondja a kovács Márton Zsigmondnak.

— Kied mért kíméli magát Zsigmond uram, olyan nagy, abajdok ember léte?

— Hát én hogy kímélném, Ádám öcsém?

— Fogja kétkézre azt a verőt s üssön oda becsületesen, ne tapogassa, mint a puliszkát!

— Jól van, Ádám öcsém!

S azzal kétkézre kapja a verőt s rásujt az ekevasra. De azt a jóakaratot sem köszönte meg Ádám, mert lett, ami lett az ekevással, hanem az üllő szilokba tört az ütéstől, az üllőalja pedig, egy nagy cserfacsutak, százfélé repült a műhelyben.

— Nesze neked Ádám, jól laktál-e segítséggel? — hüledeztek a jelenlevők.

De egyebet is kijárt a bencédiek esze. Kimentek a műhelyből s pustogtak egy darabig. Kihívták Márton Zsigmondot is...

Elmondották neki, milyen ügyük-bajuk van a korondiakkal.

— Hej Zsiga bá', milyen nekünk való ember volna kied, ha egyezsége tudnánk jutni! — mondotta a bíró. — Ha kiedben ilyen baromi erő dolgozik!

— Aztán mi volna a kívánságotok?

— Kied vezetne minket a korondiak ellen! Megfizetnök a hozzánk való szívességét.

Bor pohara mellett Márton Zsigmond kedvét jelentette.

— Aztán mi költségbe kerülne? — kérdezte a bíró.

— Elsőbbben is csináltassatok nekem egy hosszúnyelű baltát! — kívánta Márton Zsigmond. — Jó széles éle legyen, a nyelén pedig alul s felül vasalás, el ne törjön, ha forgatni kezdem.

A baltát örömet megígérték, a nyelét is vassal fogják kihányatni.

— Fogadjátok meg, hogy két oldalt meg hátul senkit sem eresztetek közel hozzám! — követelte megint Márton Zsigmond.

Megfogadták.

— A többit bízzátok rám, megpörölök én a korondi atyafiakkal!

Rátelt az idő s a nyikómentiek Márton Zsigmonddal együtt

fölmentek Hidegaszóba. Átízentek Fenyőkútra a korondiaknak: itt a virgás órája!

Itt is, ott is megtették a készüléket s megindultak szembe egymással. Márton Zsigmond kiadta, hogy mukkanás se legyen, amíg ő jelt nem ad. Amikor egy jó hajításnyira értek, fölemelte s megforgatta a baltát, de úgy, hogy a hely zúgott belé. Mikor pedig baloghajításnyira értek, elordította magát Márton Zsigmond, de úgy, hogy a föld is rengett belé.

Első ordításra megálltak a korondiak, második ordításra garolni kezdtek oldalra meg hátra, harmadikra... uccú, megfordultak s egymást verték le szaladtukban.

Márton Zsigmond pedig fölkalózzolta sergét a Virgó-dombra, halmot rakatott velük s csóvát szurt a halomba.

— Itt legyen ezután Fenyőkút és Hidegaszó határa, huncut aki meg akarja másítani!

Vége lett a virgásnak! Volt is becsülete azután Márton Zsigmondnak a Nyikó-mentén!

(Elmondotta bencédi Pap Zsigmond 89 éves korában).

Gyallay Domokos

Virgás ‚Zwist‘ ist ein ausgestorbenes ung. Wort. Es war der Name einer alten Wolkssitte, derzufolge die Grundeigentümer zweier benachbarter Dörfer im Falle eines Grenzstreites diesen durch einen in gemeinsamer Übereinstimmung beschlossenen Waffenkampf entschieden. Dieser Volksbrauch lebte noch vor 100 Jahren in einigen Gebirgsgègenden Siebenbürgens und dieser Artikel beschreibt auf Grund mündlicher Überlieferung den Verlauf eines solchen Kampfes. Sein Name *virgás* ist Substantivbildung aus dem Zeitworte *virrog* ‚zanken‘.